

УДК 330.341.1

**СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙ І ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ БЕЗПЕРЕРВНОГО ЇХ
ЗАДІЯННЯ В ПРОЦЕСІ ІННОВУВАННЯ**

Більська Ольга Володимирівна, доцент кафедри економіки та управління національним господарством, доцент, к. е. н., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Olga Bilka, candidate of economic Sciences, associate Professor, Department of Economics and management of the national economy

O. Bilka. The essence of innovation and the source base of their continuous involvement in the process social innovation introduction process.

The estimation of the degree of scientific elaboration of problems of implementation at the national field of innovation development model. Highlighted the realities of the socio-economic dynamics resulting from innovation and the causes of their unacceptable changes. Conducted historical discourse on the introduction of scientific and practical usage of the concepts "novation", "novelty" and "innovation". The article generalises approaches of scientists to definition of the essence of the terms "innovation", "innovation" and "innovation" and justify their author's conception. Innovation is treated as a universal category that when introducing a new construct takes the form of innovations, and improving existing sample transformovalsya in innovation. The essence of "innovation" as slootweg the concept behind the term "novation" and the prefix "in" which reduces it to change from inside. Set source database continuous innovation introduction process, which highlighted existing, but inadequate to the modern requirements of equipment, technology, organization of production, institutions and institutions and which are identified as tradition. Proven that are involved in the process of social progress tradition, realizes the potential of streamlining innovation processes in the social system, ensures repeatability, predictability and controllability and contributes to bringing them into the plane of public usefulness. The proposed scheme is a universal mechanism innovation introduction process development in the national economy. Introduced in the innovative practice, the term "Economica" that is bound to do something new for the national economy or improvement based on foreign models. The specificity of the introduction of innovations in the economy is recognized as the timeliness of inconsistencies in the value of filling the regulatory mechanism innovation introduction process through certain symptoms and trends that are sufficient for their study and search novation decision.

Більська О. В. Сутність інновацій і джерельної бази безперервного їх задіяння в процесі інновування.

Надано оцінку ступеню наукового опрацювання проблеми реалізації на національних теренах моделі інноваційного розвитку. Виокремлено реалії соціально-економічної динаміки як результату впровадження інновацій і встановлено причини їх неприйнятних змін. Проведено історичний дискурс щодо введення в науковий і практичний обіг понять «новація», «нововведення» і «інновація». Узагальнено підходи вчених до визначення сутності термінів «новація», «нововведення» і «інновація» та обгрунтовано авторську їх концепцію. Новація тлумачиться як універсальна категорія, яка при впровадженні в якості нового конструкту набуває форми нововведення, а у разі удосконалення існуючого зразка трансформується в інновацію. Обгрунтовано сутність «інновації» як словотвірного поняття на основі терміну «новація» та префіксу «ін», який зводить її до змін «зсередини». Встановлено джерельну базу безперервного інновування, в якості якої виокремлено існуючі, але неадекватні сучасним вимогам зразки техніки, технології, організації виробництва, інститутів і інституцій і які ідентифіковано як традиції. Доведено, що задіяна в процес суспільного поступу традиція, реалізує потенціал упорядкування інноваційних процесів в соціальній системі, забезпечує повторюваність, передбачуваність і контрольованість і сприяє тим самим виведенню їх у площину суспільної доцільності. Запропоновано схему універсального механізму інновування розвитку в національній економіці. Введено в інноваційну практику термін «екзонавація», який пов'язується з дійсно чимось новим для національної економіки або з удосконаленням на основі зарубіжних зразків. Специфікою привнесення новацій в економіку визнано своєчасність виявлення невідповідності ціннісного наповнення регуляторного механізму інновування через певні симптоми і тенденції, які слугують достатньою підставою для їх вивчення і пошуку новаційного рішення.

Бильская О. В. Сущность инноваций и источниковой базы непрерывного их использования в процессе инновирования.

Дана оценка степени научной проработки проблемы реализации в национальном пространстве модели инновационного развития. Выделены реалии социально-экономической динамики как результата внедрения инноваций и установлены причины их неприемлемых изменений. Проведен исторический дискурс относительно введения в научный и практический оборот понятий «новшество», «нововведение» и «инновация». Обобщены подходы ученых к определению сущности терминов «новшество», «нововведение» и «инновация» и обоснованно авторскую их концепцию. Новшество толкуется как универсальная категория, которая при внедрении в качестве нового конструкта принимает форму нововведения, а в случае усовершенствования существующего образца трансформируется в инновацию. Обоснованно сущность «инновации» как словообразовательного понятия на основе термина «новация» и приставки «ин», которая сводит ее к «изменениям изнутри». Установлено источниковую базу непрерывного инновирования, в качестве которой выделены существующие, но неадекватные современным требованиям образцы техники, технологии, организации производства, институтов и институций, которые идентифицированы как традиции. Доказано, что задействование в процессы общественного развития традиции, реализует потенциал упорядочения инновационных процессов в социальной системе, обеспечивает повторяемость, предсказуемость и контролируемость и способствует тем самым выведению их в плоскость общественной целесообразности. Предложена схема универсального механизма инновирования развития в национальной экономике. Введено в инновационную практику термин «екзонавация», который связывается с действительно чем-то новым для национальной экономики или с совершенствованием на основе зарубежных образцов. Спецификой привнесения новаций в экономику признано своевременность выявления несоответствия ценностного наполнения регуляторного механизма инновирования через определенные симптомы и тенденции, которые служат достаточным основанием к их изучению и поиску инновационного решения.

Постановка проблеми. Українське суспільство переживає вже двадцять шість років поспіль трансформаційні перетворення, пов'язані з формуванням й удосконаленням підвалин господарювання з ринковим механізмом забезпечення активізації економічної діяльності. Проте ринкова економіка є досить жорстким інститутом господарської діяльності, який не виключає недооцінку вартості робочої сили роботодавцем та втрату робочого місця. Як наслідок соціальна держава, якою конституційно проголошена Україна, для нейтралізації цих негараздів повинна здійснювати заходи по недопущенню звуження арени праці і нарощуванню потенціалу підтримання добробутних позицій тих, хто неспроможний до самозабезпечення. Між тим актуалізовану соціальну функцію державі при слабкій її прив'язці до економічних можливостей не вдалося реалізувати у повній мірі. Про це свідчать реалії скорочення кількості найманих працівників з 25096,6 тис. осіб у 1990 р. до 9501,1 тис. осіб у 2015 р. і низької платоспроможності працюючих, заробітна плата яких не перевищує 71,2 % від її значення у 1990 р. [1]. Соціальні здобутки розвинених країн підтверджують, що в умовах ресурсних обмежень жодна з них була б неспроможною до забезпечення реального соціального піднесення поза задіянням інноваційного потенціалу. Саме ця модель економічного розвитку забезпечує від 70 % до 85 % приросту ВВП розвинених країн [2].

З недавнього часу вітчизняна економіка формально переорієнтована на інноваційний шлях розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В зв'язку з переорієнтацією національної економіки на інноваційну модель забезпечення суспільного поступу питання інновування стали однією з головних тем проблемно-орієнтованих досліджень. В середовищі вітчизняних науковців почав виокремлюватися шерег представників, які започаткували наукові витоки порозуміння сутності інновацій [3], специфіки активізації інноваційної діяльності в країнах з трансформаційною економікою [4]; особливостей формування та розвитку механізму реалізації державної інвестиційної політики [5]; основних засад формування механізму державного управління функціонуванням національної інноваційної системи [6]; соціально-

економічних та державно-управлінських аспектів інноваційно-інвестиційної моделі розвитку [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на певні наукові здобутки в опрацюванні нагальних проблем інноваційного розвитку, домогтися суттєвих інноваційних зрушень в національній економіці не вдалося. Справа у тому, що значна частина наукових розробок, маючи переважно загальнотеоретичний характер, утримують в тлумаченнях інновацій деякі теоретичні та методологічні розбіжності щодо ототожнення таких понять як новації, інновації, нововведення, інновування. До того ж, до останнього часу так і не віднайдено обґрунтованого рішення щодо джерельної бази інновацій. Як наслідок прийняті до реалізації на різних рівнях управління програми інновування різних сфер економіки урешті-решт виявляються неспроможними за закладеними у них потенціями впливу адекватно реагувати на допущені деструктивні аспекти в забезпеченні соціальної і економічної динаміки. Насправді йдеться, на наш погляд, про достатньо мірою не осмислену проблему інноваційного розвитку. Тому нині мова має йти вже не про значимість інноваційної моделі розвитку для української соціально-економічної перспективи і не про доцільність інновування в національному просторі, а про подальше наукове упорядкування в контексті змістовного наповнення інновацій, механізму їх формування та технології досягнення прийнятних змін в соціумі від їх впровадження.

Мета статті. Керуючись нагальними вимогами посилення впливу інновацій на забезпечення прогресуючої суспільної динаміки, нами в межах даної статті було поставлено завдання визначитися з термінологічним апаратом інновування, сутністю й джерельною базою формування інновацій та розкрити механізм прояву прийнятності їх впровадження в практику забезпечення соціально-економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історичний дискурс дозволяє започаткувати позицію, за якою потреба в новаціях постала всередині ХІХ – початку ХХ ст. у зв'язку з імперативом розуміння необхідності та методології запровадження нових форм мотивації і стимулювання трудової діяльності, подолання психологічного спротиву людей техніко-технологічним нововведенням у капіталістичному виробництві. Ці спроби щодо ступеня охоплення підприємств новаціями спочатку поодинокі і не дуже результативні поступово розгорталися і ставали більш зрозумілими з позицій їх економічної ефективності. У ХХ ст. в умовах різних економічних систем продовжилися активні пошуки доцільного інновування суспільного розвитку. У ХХІ ст. людство стало свідком висунення нових ідей, принципів і механізмів їх реалізації, які сприяли створенню якісно різних механізмів соціальної взаємодії на рівні окремих індивідів. Як наслідок в науковий і практичний обіг було введено поняття «новації», «нововведення», «інновації». До того ж, у дослідженнях і практичній діяльності приведені терміни вільно замінюється один на одного. Постає питання щодо їх сутності із-за наявності фактів ототожнення, а також відносно взаємозв'язку між ними.

Згідно з національним тлумачним словником «нововведення» трактується як «... те нове, яке недавно або тільки-но ввели» [8, с. 789]. У ракурсі словниково-енциклопедичних видань, але з деякими спеціалізованими доповненнями моделюють формули цих понять і різні автори. Зокрема, подібна спрямованість у баченні сутності нововведень характерна і для Н. Терпецького, який відносить до них «... ті очевидні засоби, за допомогою яких наукові відкриття перетворюються у соціальні або економічні зміни» [9, с. 1]. За визначенням А. В. Стовби «новація» є не чим іншим як «... перехід традиційної системи в якісно новий стан або виникнення такого системного утворення, яке не існувало у даній якості в минулому» [10, с. 7]. Н. Краснокутська досить впевнено стверджує, що новація являє собою «кінцевий метод, принцип, новий порядок, винахід,

новий продукт, процес, якісно відмінний від попереднього аналога...» [11, с. 14]. Щодо інновацій, то їх в одному випадку пов'язують з «... процесом розробки, освоєння, експлуатації та вичерпання виробничо-економічного й організаційного потенціалу, закладених у нововведенні» [12, с. 39], а в іншому – з «... кінцевим результатом діяльності зі створення і використання нововведень» [13, с. 18]. А. В. Стовба розуміє під інновацією «... неповну, неоформлену новацію», яка «являє собою лише джерело суті нового» [10, с. 7].

Можна послатися ще на достатню кількість наукових праць, в яких розглядаються ці поняття без пояснення відмінностей і взаємозв'язку між ними. У зв'язку з тим, що практика з питань інновування є неоднозначною, а в спеціальній літературі відсутні прикінцеві рішення вважаємо доцільним визначили «новацію» як принципово новий конструкт, яких раніше не існувало. Щодо «нововведення», то під ним слід розуміти впроваджену новацію. Таким чином, «нововведення» є поняття дещо звуженим порівняно з новацією. Оскільки, «інновація» є словотвірним поняттям на основі терміну «новація» необхідно для його визначення порозуміти зміст префіксу «ін». Слово *інновація* потрапило в сучасну українську мову під впливом англійського «*innovation*», набувши морфологічних ознак латинського прототипу цього слова *innovatio*, що виник шляхом додавання префікса *in-* і суфікса *-tio* до основи латинського прикметника *novus* «новий». Керуючись етимологією терміна «ін», як змін «зсередини», інновацію можна кваліфікувати результатом удосконалення будь-якого існуючого об'єкта. Отже, «інновації» слід пов'язувати зі змінами, які генерують новації зсередини соціально-економічної системи. Подібне тлумачення поняття «інновація» запропоновано ще у XIX столітті відомим австрійським економістом Й. Шумпетером. Він розумів під ними «...нову якість або властивість засобів виробництва, які можна отримати шляхом удосконалення існуючого устаткування» [14, с.127]. У цьому контексті привертає увагу наголос автора на фразі «удосконалення існуючого». Розглядаючи цю, на наш погляд, ключову для порозуміння методології виникнення інновацій, а слід і виокремлення їх джерельної бази констатацію, слід наголосити на тому, що людьми для відтворення минулого в теперішньому і майбутньому застосовується таке поняття як традиція. Задіяна в процес суспільного поступу традиція, реалізує потенціал упорядкування процесів в соціальній системі, забезпечує повторюваність, передбачуваність і контрольованість і сприяє тим самим виведенню їх у площину суспільної доцільності. Виходить, що за своєю природою традиція і інновація нерозривно взаємопов'язані. Вони взаємообумовлюють, доповнюють і посилюють одне одного.

Викладене дає змогу запропонувати схему універсального механізму інновування розвитку в національній економіці, яка наведена на рис.1. Перш за все, уся конструкція механізму інновування розвитку побудована на тому, що оновлення існуючих традицій внаслідок змінених суспільних обставин має безперервний характер. Кожний наступний цикл оновлення ціннісних компонентів регулювання процесів функціонування суспільства не є відірваним від попереднього, а перебуває у внутрішньому зв'язку з ним. При цьому новий конструкт або вдосконалення елементів (Y_i), які не відповідають зміненим обставинам, набувають форми екзонавації або інновації. Стосовно введення в інноваційну практику терміна «екзонавація», то ми пов'язуємо з ним дійсно чогось нового для національної економіки або удосконалення, на основі зарубіжних зразків. З впровадженням екзонавації в практику господарювання вона набуває форми нововведення, а інновація реалізованою. Специфікою привнесення новацій в економіку є своєчасність виявлення невідповідності ціннісного наповнення регуляторного механізму інновування. Справа в тому, що ще до повного розгортання спектру невідповідностей проявляються певні симптоми і тенденції, які слугують достатньою підставою для їх вивчення і пошуку новаційного рішення.

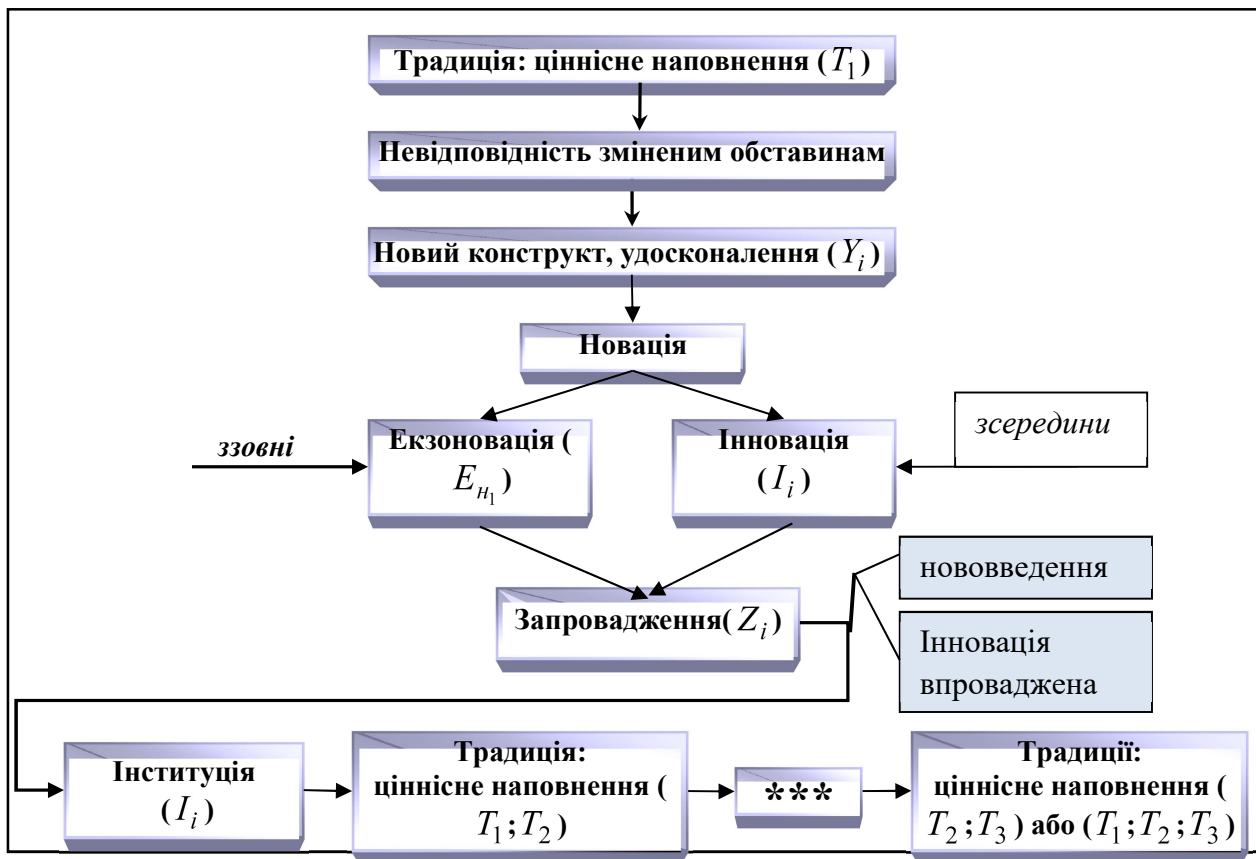

Рис. 1. Механізм безперервного інновавання суспільного розвитку

Звернімо увагу на той факт, що традиція (T_1), будучи минулим за змістом, змінюється на сучасній основі загалом або в аспекті ряду цінностей, унаслідок чого не тільки частково відтворюється (T_1), а й оновлюється (T_2). При цьому в онтологічному змісті традиція (T_1) зовсім не спрямована на власне збереження або обов'язкову зміну на (T_2). За великим рахунком вона є чимось постійним всередині етапних змін (на першому – $T_1 = const$, на другому – $T_2 = const$ і т. д.). Її можна прирівняти до фундаменту, на якому постійно формується щось суто нове або оновлене. Основним призначенням традиції є забезпечення зв'язку минулого (T_1) з майбутнім (T_n) через сучасність (T_2).

Керуючись приведеними констатаціями можна вважати, що призначенням наявних зразків, тобто традиції, постає постійна постановка цільового вектору соціально-економічних змін шляхом нівелювання метаморфозності та стохастичності множини пропозицій новацій і забезпечення тим самим еволюції системи до деяких стійких макростанів на відповідному етапі суспільної динаміки.

Висновки і пропозиції. Отже, новація, нововведення і інновація являються різномістовними поняттями з тісним взаємозв'язком й взаємообумовленістю. Новація є універсальною категорією, яка при впровадженні в якості нового конструкту набуває форми нововведення, а у разі удосконалення існуючого зразка трансформується в інновацію. Неадекватне сприйняття приведених категорій стає фундаментом пасивності та непослідовності органів влади та управління в переході на інноваційний шлях розвитку. З врахуванням тільки висловленого гостро стоїть питання про якісне оновлення політики інновавання, в результаті якого вона має набути як можливостей до керованих альтернативних змін відомих в країні і за її межами зразків техніки,

технології, організації виробництва, інститутів і інституцій, так і верифікації результатів їх впровадження на предмет прийнятності. Перш за все, мова має йти не відносно функцій держави щодо запровадження інноваційної моделі розвитку взагалі, а в площині посилення здатності виконавчої влади здійснювати інновування з отриманням суспільно прийнятних соціальних і економічних змін.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [сайт]: статистична інформація. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Самсонова К.В. Інноваційний розвиток, його роль та вплив на економічне зростання [Електронний ресурс] / К. В. Самсонова, В.О. Бурак. – Режим доступу : www.kntu.kr.ua/doc/nauk_zap_10_1/stat_10_1/56.doc - 2010
3. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л.Л. Антонюк, А.М.Поручник., В.С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
4. Прошалікіна А. М. Формування національних інноваційних систем у країнах із трансформаційною економікою / А. М. Прошалікіна // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6. – С. 72–77.
5. Пшенична В. П. Особливості формування та розвитку механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні / В. П. Пшенична // Держава та економіка. – 2010. – № 6. – С. 59–61.
6. Бова Т. В. Формування механізму державного управління функціонуванням національної інноваційної системи / Т. В. Бова // Економіка та держава. – 2010. – № 4. – С. 132–134.
7. Мельниченко О.А. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки: соціально-економічні та державно-управлінські аспекти [Електронний ресурс] / О. А. Мельниченко – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/1/03.pdf>
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
9. Терпецкий Н. Управленческие нововведения: характеристика, планирование, внедрение / Н. Терпецкий. – Вильнюс : ЛитНИИ, 1985. – 168 с.
10. Стомба А.В. Традиция и новация в развитии современного российского общества : автореф. дис. ... к. филос. н. : 09.00.11 / Стомба Андрей Владимирович ; Башкирский гос. ун.-т. – Уфа : 2015. – 21 с.
11. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Н.В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
12. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності : навч. посіб. / С.В. Онишко, Т.В. Паснтко, К.І. Швабій. – К. : КНТ, 2008. – 256 с.
13. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посіб. / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університет. кн., 2003. – 324 с.
14. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер; Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.

References:

1. The state statistics service of Ukraine [Derzhavna sluzhba statistiki Ukraini], [electronic resource], statistical information, available at: www.ukrstat.gov.ua.
2. Samsonova K.W. (2010), Innovative development, its role and impact on economic growth [Innovazijnij rozvitok, jogo rol ta vpliv na ekonomichne zrostantia] [electronic resource] K. W. Samsonova, V.O. Buriak, available at: www.kntu.kr.ua/doc/nauk_zap_10_1/stat_10_1/56.doc.
3. Antonuk L.L., Poruchnik A.M., Savchuk V.S. (2003), “ Innovation: theory, mechanism of elaboration and commercialization ”, [Innovacii: teoriya, mehanizm rozrobki ta comercializacii], L.L.Antonuk, A.M. Poruchnik, V.S. Savchuk, KNEU, Kyiv, Kyiv National Economic University, 394 p.
4. Proshalikina A.M.(2010), The formation of the national innovation systems in countries with transformational economy, [Formuvannia natsionalnich innovatsijnih sistem u krainach iz transformatsijnoyu economicoyu] / A. M. Proshalikina, Actual problems of economy, No 6, pp. 72–77.
5. Pshenichna V. P.(2010), Features of formation and development of mechanism of realization of state investment policy in Ukraine, [Osoblivosti formuvannia ta rozvitku mehanizmu realizacii dertsavnoi investicijnoi politiki v Ukraini], V.P. Pshenichna, The state and the economy, No 6, pp. 59–61.
6. Bova T. W.(2010), The formation mechanism of state management of the functioning of the national innovation system, [Formuvannia mehanizmu dertsavnogo upravlinnia funkcionuvanniam natsionalnoi innovatsijni sistemi], T. W. Bova, The economy and the state, No 4, pp. 132–134.
7. Melnichenko O.A.(2011), Innovation investment model of national economy development: socio-economic and state-administrative aspects, [Innovacijno-investicijna model rozvitku natsionalnoi economicu: socialno-

economichni ta dertsavno-upravlinski aspekti [electronic resource] / O. A. Melnichenko, available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db /2011-1/doc/1/03.pdf>

8. Big explanatory dictionary of modern Ukrainian language (2005), [Velikij tlumachni slovník suchasni ukrainskoi movi], comp. and chapters. edited by V. T. Busel., K. ; Irpin :, 1728 p.

9. Terpetskij N. (1985), Management innovation: characteristics, planning, implementation, [Upravlencheskie novovvedeniia: harakteristika, planirovanie, vnedrenie], N. Terpetskij, Vilnyus, Litii, 168 p.

10. Stovba A.V. (2015), Tradition and innovation in the development of modern Russian society, [Tradiciia i novaciia v razvitii sovremennogo rosijskogo obshchestva], author. Dis. on competition sciences. Degree candidate. philosophical Sciences specials. 09.00.11, A.V. Stovba, Ufa, Bashkir state University, 21 p.

11. Krasnokutska N.V. (2003), Innovation management [Innovacijnij menedzhment], proc. allowance., N.V. Krasnokutska, KNEU, Kyiv, Kyiv National Economic University, 504 p.

12. Onishko S.V. (2008), Financial support for innovative activities, [Finansove zabezpechennia innovatsijnji diialnosti], proc. allowance., S.V. Onishko, T.W. Paentko, K.I. Shvabij, Kyiv, KHT, 256 p.

13. Illiachenko S.M. (2003), Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи, [Upravlinnia innovacijnim rozvitkom: problemi, contsepcii, metodi], proc. allowance., S.M. Illiachenko, Sumy, University book, 324 p.

14. Shumpeter Y.A. (1982), “ The theory of economic development : a study of business profits, capital, credit, interest and cycle conditions ”, [Teriya ekonomicheskogo razvitiya: issledovanie predprinimatelscoy pribili, kapitala, credita, protsenta i tsicla conyunkturi], monograph, Y.A. Shumpeter, Moskow, Progress, 455 p.

Keywords: novation; novelty; innovation; nature; relationship; social innovation introduction process continuity; source prospects.

Ключові слова: новації; нововведення; інновації; сутність; взаємозв'язок; взаємовплив; інновування; безперервність; джерело; перспективи.

Ключевые слова: новации; нововведения; инновации; сущность; взаимозависимость; взаимовлияние; инновирование; непрерывность; источники.